

Kedves Barátunk!

Paul Bowles Marokkóban élő amerikai író naplójában olvastunk egy körkérdésről, amelyet 1985-ben a Libération intézett írókhoz. Egyetlen, tömör kérdés volt ez: miért ír Ön? Megtetszett nekünk ez az ötlet. Úgy gondoljuk, hogy sokakat érdekelne, mit válaszolnának egy hasonló kérdésre magyar írók. Ezért szeretnénk feltenni mi is ezt a kérdést Önnek. [...]

Üdvözlettel:

A Nappali ház szerkesztői

Balassa Péter

Válasz a kérdésre: miért ír ön?

Nehéz a kérdésre nem patetikus – hamis, hamisan őszinte – választ adni, mert akár rejtett, a szerző számára észrevétlen módon is feltörhet a pátosz; mindig amikor az ember önmagára irányítja figyelmét. Talán úgy lehet elkerülni, hogy az önmagamra irányított figyelmet is mint valami dolgot, valami külsőt, valamiféle másikat tekintem, persze kikerülhetetlen kockázatként egyes szám első személyben mondva.

Azért írok, mert ha éppen jól megy, akkor nem kell magamra gondolnom, és azért, mert ilyenkor felfüggeszthetem életünk, a realitás megoldhatatlanságának tőlem csaknem független menetét, történetét. Azért írok, mert írás közben feladattá, munkává, dologgá tehetem a viszonylatot, ami én és a dolgok, a világ stb. között fennáll. Írás útján eltöröltetni a nem-énben („csak másban moshatod meg arcodat”) – ennél személyesebb, szemérmetlenebb becsvágyat nem ismerek. „Nem én kiáltok”, ez a paradoxon érdekel.

Azért is írok – természetesen –, mert szeretek honoráriumot kapni. Azért is, mert van bennem annyi tetszésvágy, exhibicionizmus és fontosság-tudat – hiúság és büszkeség, de *nincs* gőg és fennhéjázás –, hogy ki-fejezőképességemnek minimális jelentést tulajdonítsak. Az írás a jelentéstulajdonítás élete, halála, feltámadása és új halála. Merőben rejtélyes foglalatosság. Szeretek hatni és nyomot hagyni, akkor is, ha nem áltatom magam: a nyomot hagyás aktusa fontosabb, mint az élettartama, mely percnyi, jó esetben legfeljebb években számítható. A nyomot hagyás, az *itt voltam* nem azonos a maradandósággal és a fennmaradással. Az emlékezet valójában anonim, szerzője fosztott, a nyomok beépülnek az anonimitásba, ennyi elég. Egyébként: azt hiszem, hogy a tanítás jobban megy nekem, mint az írás. Olyankor, ha írnék, jobban írnék, de hát ez lehetetlen, mert olyankor – tanítok. A tanításban van valami tűnékeny nyom, amely azonban mégis mindennél inkább *megvolt*.

Azért is írok, mert kedvelem az írás testi-érzéki helyzetét, az üldögélést, a levegőbe bambulást és a járkálást a szobában, az írás megszakítását, az abbahagyást, a késleltetést és visszatartást, no meg a folytatást, illetve a szorongást a határidő miatt, az inspiráció és az értelem elapadása miatt. Van valami az írás életformájában, mely hasonlít az igazi semmittevéshez, de ezt most nem tudom megmagyarázni. Írok, mert be akarok lépni egy kapun vagy kilépni rajta, azon, amelynek még a környékén sem jártam soha. Írás közben megtudok valamit – a másét, a másikat –, tehát kommunikálok (ha már igazi beszélgetések alig vannak), s ez persze eltűnhet a következő írásig, a kettő közötti szünetben, ha van ilyen szünet (a fejben írásról is vannak emlékeim, élményeim, a villamosozás mondattanától az álmokéig). Van. Nem mindig írok, nem is mindig tanítok, éppen csak elvagyok.

Balázs Attila

Miért írtam, írok?

Erre nincs egyetlen kielégítő, kerek, lezárt válasz, csupán tippelhetek. Valószínűleg azért, mert már rég kialakult a függőségi viszony. Mert későn tanultam meg beszélni. Mert előbb utánozni, aztán pedig bosszantani akartam írástudó édesapámat. Mert nem tudok festeni. Mert gondoltam, hogy majd valahogy híres leszek. Mert senki sem hitte, hogy van tehetségem az íráshoz. Mert szeretem befűzni a papírt a gépbe. Mert úgy éreztem, valami nekem is jutott a kollektív tudatlanságból, s megpróbáltam ezt valahogy leellenőrizni. Mert féltem, hogy kidobnak az Új Symposion folyóirat szerkesztőségéből. Mert egyszer azt álmodtam, hogy sok könyvet írtam, s ez jó érzés volt. Mert jelentkezett egy olyan kényszer, hogy számtalan dolgot én is elmondjak, de másképp, mint ahogy már valahol olvastam, ha olvastam. Mert nem akartam mindig csak olvasni. Mert én is „bele akartam kavarni”. Mert hűgomat el akartam ámítani. Feleségemet el akartam ámítani. Volt tanáraitam el akartam ámítani. Mindenkit el akartam ámítani, miközben nem lett belőlem profi futballista.

Mert nyulat láttam, de nem lőttem. Mert lakik bennem valaki régebbiről, aki nem én vagyok, s akinek jó szeme van, füle is, de nincs keze, és segíteni akarok neki. Mert szeretem a rossz tréfát. Mert megboldogult nagyapámnak megígértem, hogy megírom a történetét (olvasta is, de nem egészen ismert magára).

Írok, mert túl sok józan érv sorakoztatható föl ellene. Mert talán maga az isteni eredetű Borges sem tudta pontosan, mitől van ez neki, s

Jung sem tudta volt rendesen megmagyarázni az egészet. Mert egyszer találkoztam véletlenül Tolnai Ottóval az Olümposzon. Mert hiú vagyok és szerencsétlen. Mert Enkidu leszakította az Égi-bika combját, Kolumbusz áthajózta az óceánt, a szomszédban pedig meghalt egy öreg néni. Mert szeretem a fából vaskarikát. Mert nem szeretek kutyát sétáltatni. Mert ezzel is egy kis pénzre tudok szert tenni, amiből bort vagy sört vehetek, meg macskakonzervet, kislányomat pedig felültethetem a legvadabb vidám parki forgóra.

S írok, mert még nem volt katasztrofális szélütésem, márpedig addig még valamiket el akarok mondani úgy, ahogy én láttam, hallottam, elképzeltem.

Ahogy képelem. Ahogy „kavarom”.

Néha egy majdnem egészen eltűnt, letűnt világgal együtt.

Sivatagi homoktölcsér és fekete lyuk...

Bodor Ádám

Miért ír Ön?

Ennek igazi okát én egészen biztos, hogy nem tudom, a kérdés sosem foglalkoztatott, talán nem is rám tartozik, nem is próbálom megfejtani. De mindez bizonyára egész életszemléletemmel, elvárásaimmal hozható összefüggésbe, vágyaimmal és kötődéseimmel, és nem utolsósorban azazal, hogy ha én valami jót olvasok, az nekem örömet okoz. Még nagyobb örömet pedig az, ha ilyeneket én magam is írok. Hiúság kérdése is, biztos; ilyenkor egy képzelt világ gazdája vagyok. A szabadság illúziója és még sok minden egyéb. Izgalmas dolog.

Csaplár Vilmos

miértirőn!

Mottó: Láttam én már Nappali házat
éjjel kérdezgetni.

Mint egy satuba, belém szorult. Más napokon meg hátamba döfött kés-ként cipelem. Két hete csak úgy tudok háton aludni, ha előbb kirántom, s elhelyezem a tudatom mellé. (Reggel persze vissza kell tenni, nehogy *elvérezzen* bennem a válasz.)

Mindez azt mutatja, hogy vannak bennem maradványérzések. Hogy na igen! Én aztán hivatástudatból írok! Sőt nem is egyszerűen írok, hanem *dolgozom!* A világot akarom *jobbá tenni*. Az embereknek kívánok *örömet szerezni*, úgy, hogy *használják* nekik. De ilyen szavak nincsenek, mert madarat a tolláról, maradványérzést a maradványszaváról. Lökdösöm őket magamban ide-oda, mint a roncokat, kacatokat. Útban vannak, nincs elég *hely* tőlük. A nem maradványszavak számára. Amik jönnek, rám tapadnak, belülről, nem csak szavak, képek. És valamik, amik se nem szavak, se nem képek, de *mindjárt* azok lesznek. Próbálom őket elhessegetni, *áthessegetni* más írókhoz, ám hiába. Olvasom a könyveiket, nem *ugyanazok*.

Meg aztán egy hegy, egy völgy mellette, az erdő, az ég, a kék, a zöld, nem is beszélve a pirosról, mind sokkal fontosabbak, szívmengetőbbek nekem, ha *én írom* őket, nem csak úgy *vannak*. Mert amik vannak, azok nem azok. Még egy nő is szívembe markolóbb, ha én vagyok a *tettese*. Bár itt azért még akadnak dilemmák.

Maradványdilemmák. És maradványtrilemmák.

Majd elmúlnak.

Egyszer megírtam valamit, és még be se fejeztem szinte, de már úgy éreztem, hogy na, most aztán! Mostantól fogva aztán! Most már tényleg!...

A maradványérzések olykor-olykor úgy viselkednek, mintha nem maradványérzések lennének. (Azok.)

Eörsi István

Válasz a „Miért ír Ön?” című körkérdésre

Valamely tevékenység okait firtató kérdésre csak akkor adható válasz, ha a szóban forgó tevékenységnek van alternatívája. A magam esetében ilyen alternatívát nem tudok felfedezni, így hát – ha nem tartanék attól, hogy nyeglének látszom – pusztán ilyen feleleteket adhatnék: „Csak”. „Mert.” Satöbbi.

Mindig irigyen bámultam az olyan művészeket, akik még a saját művüktől is szabadok. Buñuel nem csinálhatott filmet vagy másfél évtizedig – nem rokkant bele. Shakespeare és kortársaink közül Grotowski ereje teljében hagyott fél a színházi buzgólkodással. A szabadságnak ezt a művészek számára elérhető legmagasabb csúcását a jelek szerint én sosem mászhatom meg.

Esterházy Péter

(Miért ír ön?)

Úgynevezett irodalmi válaszom van kész, belecsapni bármikor egy körkérdés orcájába: Pourquoi? Mindenkinek megvannak a maga indokai: az egyiknek menekülés a művészet, a másiknak a hódítás eszköze. De az ember menekülhet remeteségbe, az örületbe vagy a halálba, s hódítani fegyverrel is lehet. Miért éppen írásban valósítja meg hát a menekülést és a hódítást?, olvasom. Olvasom, azért írunk, hogy szeressenek, s úgy olvasnak, hogy nem szerethetnek – minden bizonnyal ez a távolság teszi az írókat. Tehát: írok: kéjért, félelemből, szabadságért és szabadságból; és mert „nem szeretem ezt a kábító, undorító és dühítő világot, meg akarom változtatni”, Zitat Ende, írom.

És volna hétköznapi válaszom is, a Miért lett Ön lómészárszék? dallamára.

Rendes válaszom nincs. De hát a kérdés sem rendes. Vagyis az irodalom nem rendes. Azaz semmi nem indokolja, és semmit nem indokol. Igaz, tudjuk, a nem-válasz is válasz.

Vanok vannak. Satöbbi: van vezet világtalant, volt.

Ferencz Győző

1. Miért ír ön? Értem, szellemes kérdés. A tényszerű közlésre szorítkozva: magyar vagyok. Jó lehet írnek lenni. Az írek annyi évszázad kegyetlen politikai, gazdasági, kulturális elnyomás után lényegében mindenüket elvesztették. A nyelvüket is. És mégis vannak. Senki nem hiszi azt, hogy nem írek. Van nekik, persze, saját nyelvük, időről időre visszanyúlnak hozzá, megpróbálják felelészteni, lefordítják verseiket gaelre. De angolból. Az angol nyelvből nyúlnak vissza. Az angol nyelvet színezik vele. Nem idézek magyar költők vallomásaiból a magyar nyelvhez. A hűség vallomásaiból. Az ír költő, W. B. Yeats azonban híres versében, melyben Lédát megerőszakolja a hatyú alakját öltött Zeus, arra kérdez rá: a brutális erőszak során nem kapott-e valamit az áldozat is? Nem nyert-e? Tudást? Kérdezi. Mi pedig, nem írek, tovább gondolhatunk identitásunk nyelvi és egyéb összetevőiről.

2. Miért ír ön? A kérdés megtisztelő feltételezése szerint én írok, de annak, aki esetleg figyelni működésemet, feltűnhetett, hogy ez nem igaz. Kimerítően tudnék válaszolni tehát arra a kérdésre, hogy miért nem írok,

de ettől megkímélem e hasábokat. Arra a kérdésre pedig, hogy miért szeretnék írni, pillanatnyilag azt mondhatom: azért szeretnék, mert nem áll módomban. Jó lenne kipróbálni, milyen az.

3. Miért ír ön? Talán mert már eléggé elvesztettem a nyelvem.

Garaczi László

„Miért ír ön?”

(Méme.)

Várható tehát, már ami engem illet, a bevett (obligát) paraválasz és metamotyogás, hányahendi és pökveti léhaság, prosztómodern félrezegezés, amivel ugyan dugig már a padlás, és degesz a tüdő – csak az a bibi, nem tok jobbat, mér, te tucc?

Tucc.

Én viszont most már ebben a meglett korban jól megfontolt közérdekből hallgatni szeretnék a hivatás- és küldetésudatról, az önterápiáról, a lustaságról, a pénzről és a szakralitásról, a megszokásról és a kommunikációról, a személyiségfejlésről és a nőkről (férfiakról, férfias nőkről etc.), a lélek zengő húrjairól, és nagyon nem szeretnék belebonyolódni az olyasfajta förmedvényes önvallomásba, mely általában úgy kezdi pusztító gondolatmenetét, hogy már egészen kicsi kis gyerekkoromban. Úgy érezném, hogy nyilvánosan szemem köpöm magam, ha még egyszer elsuttoznám, hogy milyen bégető örömet érzek, mikor az én aranyos pici mondatocskáim épülnek-szépülnek. (Most is, phű és serc.)

Ha minderről, sűrű bocsánatkérések közepette, lemondok, akkor viszont bármiről beszélhetek, például hallottam egy viccet, hogy megy a sivatagban a Nagy Feró, a Mája Feró meg a Brájen Feri, jól van, mindegy, hagyjuk, mégiscsak egy magasztos téma.

Hát, úgy látszik, én így írok ön. (Felrémlik a kérdezőlánc következő egysége, miért ír a nő).

Na, tyerbutytok. A Paul Bowlest üdvözlöm.

garazilazi

Grendel Lajos

Tisztelt Szerkesztőség!

Körkérdésükre – Miért ír Ön? – röstellem, egyetlen, még hozzá bombasztikus mondattal tudok válaszolni.

Nem tudom.

Sovány vigasz, ha ugyan ez vigasz lehet, hogy válaszzal nemcsak Önöknek, magamnak is csalódást okoztam.

Szívélyes üdvözlettel

Pozsony, 1995. március 15-én

Grendel Lajos

Jókai Anna?

Miért?

Ok (ha egyáltalán tudjuk):

hiúság, unalom, halálfélelem
szellemi magányérzet
az istenalakú hiány

Cél (ha egyáltalán van ilyen):
mindezekből kigyógyulni.
És kigyógyítani.
Az írás mint gyógyszer.

az öntisztítás kényszere
a kimondás ingere
a felelősség tudata

mindezeknek engedelmeskedni
És közvetíteni.
Az írás mint megcselekvés
és ima.

Kemény István

„Miért ír Ön?”

Azért az érzésért, hogy most valami készen van és tökéletes.

Azért az érzésért, hogy más is ezt mondja.

Azért a ritka érzésért, hogy más ezt mondja, és csak én tudom, hogy mégsem tökéletes.

Azért a jó érzésért, hogy még nem tökéletes, de az lesz, és még szerencséire nem látta senki.

Azért az önbizalomért, hogy tökéletesnek tartsak valamit, amit más nem mond annak.

Hogy várjanak tőlem valamit.

Mert semmi másban nem juthatok a tökéletes közelébe.

Pénzért.

Halhatatlanságért.

Mert lehet.

Mert akkor kell is.

Mert ma megy.

Mert tegnap ment.

Mert már tegnap sem ment.

Hogy másnap jól érzem magam.

Mert nem tudok repülni.

Mert megkérnek rá.

Hogy ne aludjak el.

Hogy ne ébredjek föl.

Hogy örömet szerezzek.

Stb.

Kukorelly Endre

Azt az egyet ne*

Egy kislány azért hajol a tükör fölé, hogy azt a kínálkozó liliomot leszakítsa.

Azért néznek tükörbe, hogy valami hibásat kiválasszanak, és aztán kikaparják onnan. Például nyomogatja a pattanásait.

N** [azonban] nem azért szédül a tükör fölött, mert gyönyörködik, nem valami szépségeset bámul, hanem azt bámulja, hogyan lehetséges ez így. Érdekes, gondolja, hogy a feje mögött vagy alatt vagy

előtt úszkál egy aranyhal, úszik, aztán megfordul és úszik visszafelé a moszatok között. Érdekes moszatok. Valahová elrejtetted a tested, és én nem találok.***

Miért nem ír valaki. Miért nem ír ön.**** Én valaha [nemcsak hogy] verseket költöttem, [de még] összefirkáltam a falat, befestettem az előszobaajtót, játékokat találtam föl és pörögtem a tengelyem körül. Énekeltem, vagy mondjuk úgy, hogy rikoltoztam, de ha kiállítottak a szoba közepére a többiek elé, akkor nem. Tudtam mindent elképzelésből. Sírni is tudtam. Sírtam elképzelésből. Volt két '64-es Playboyom, abban nézegettem a nőket. Aranyhalak. Egy szép reggelen megpillantottam egy lánykát, a tó tükre fölé hajolt, hogy leszakajtsa egy rózsaszín lótuszt, korához képest meglepően szilárdan megvetette a lábát; épp a víz fölé hajolt, amikor tekintete találkozott az enyémmel (igaz, ami igaz, én nem véletlenül néztem őt). Legott megpördült a tengelye körül,

és,
csudás látvány,
a tó fenekére zuhant.***

*Dózsai Mónika

** N

*** Lautréamont, ford. Bognár Róbert

**** Ön M*****országban él. Nincs hely, és kapsz egy*

A m***** történelem dicsőséges. A m***** irodalom el van

Kornis Mihály

Válasz a Nappali ház körkérdésére

Írni szabadság.

Láng Zsolt

Miért ír Ön?

Miközben a kérdésre válaszolok, a válaszadással is teszek egy lépést előre. Mert van valaki, akiről szeretném a lehető legtöbbet tudni: hogyan viselkedik, milyen döntéseket hoz, mi boldogítja s mitől borul ki.

Miért akarom ismerni? Nem lényeges. Talán hogy megóvjam a pusztulástól. Figyelem magamat. Heisenberg az atomot.

A képzeletet fáradtságos erőfeszítéssel emeltük a titok, az istenek világa, az Univerzum kutatásának és imádatának magasába, holott önimádatunk durva eszközeihez és tökéletlen formáihoz jobban idomul, előszeretettel kap az alacsonyabb rendű tárgyak után, hogy végül újra meg újra behulljon az én cselekvéseinek és képmutató okoskodásainak kelepchéjébe. A veszély elhárításának természetesen vannak kidolgozott formái. Szépirodalmiak is.

Az önmagamról készülő jelentések, illetve már az előttük járó megfigyelések hitelességét az „írás közegei” szavatolják. Kissé pontatlanul idézve Örkényt, ma már nem lehet úgy kinézni az ablakon, mint harminc évvel ezelőtt, így aztán mai regényekben nem is lehet efféle mondatokat olvasni: Jóska az ablakhoz lépett, és kinézett az utcára. Az írás szabályai alátámaszthatják a megfigyelt dolgok valóságát. Miért írok? Miért épp ezt a módszert választottam? Mert testreszabott. Pepecselés. Körüljárás, lassú töprenkedés. Egyfajta rendszer, de nem túl szigorú. Magányos munkavégzés. Megsokszorozódás. És ha nem fektetsz túlságos súlyt az elnevezésekre, öregségedre belátásokban gazdagabbnak fogsz mutatkozni.

A „közegek”-ben mi minden benne van! Nem ugyanaz a szöveg kerül ki a ceruza alól, a táskairógép hengerei közül vagy a 486-os számítógépből.

Apropó, számítógép.

Semmiképpen sem hagyható figyelmen kívül az úgynevezett digitális technológia eksztázisa. A lélegzetelállító gyorsasággal születő referencia nélküli képek zuhataga. Az információs vizualitás „produktív tükre”. Fenyegetettség? Posztmodern apanázs? Az biztosnak látszik, hogy az írás eszméje már számunkra is tetemesen módosulni fog, gyerekeink számára pedig gyökeresen átalakul.

Lengyel Péter

Miért?

Balassa Péternek

Mert nem élek örökké.

A személyes hozzájárulásom az emberiség ossztapasztalata és a kifejezett emberi tapasztalat közötti szakadék áthidalásához. Nehogy már úgy hagyjuk itt ezt a világot, ahogy találtuk.

Mohóságból, a Homo Sapiens Sapiens örömszerzésre irányuló törekvése űz. A pasztellzöld cédulák, középkék alapon melegsürke képernyő-szövegek.

A lányok mosolyáért. Kell, mint egy falat kenyér.

Egy falat kenyérért. Várjál, nem csak úgy. A képmutogató a pálcájával, a vásári levélíró és az énekes koldus mind abból a biológiai tényből él: az emberi állat szervezete az étel, ital és levegő mellett megköveteli a szót (*szót, szót*).

Karbantartani, megőrizni energiaszűkösebb időkre.

Hogy ne hagyjuk magunkat! Guerrilla-háborúzom a nagyképernyős analfabéta Mindenható ellen, a vonalak mögött robbantgatok, zaklatom az ellenséget.

Olvasd el a regényeket.

Mert szerelmes vagyok. A Dunába, a microchipbe, az emberi lénybe, s külön még, ha nőnemű. A tanult mesterségem.

Állampolgári jogon. Hogy ne hagyjam cserben, aki számít rám.

Hogy kiheverjem a nehéz időket: lakoma, napfürdő, locs-fecs.

Nem tudok két mázsát emelni súlyban, fanyar mártást készíteni a *la Danielle*, píruettet csinálni a jégen és egységes térelméletet a tizenyolc dimenzióra, azért.

Gyakorlom az életfunkcióimat. Ezt aztán lehet cifrázni. Miért veszel levegőt? De komolyan. Hm? Miért folyik a folyó? Miért sakkoznak a Polgárok? „Miért írsz?” Nem értem. Mit kéne csinálnom?

Mándy Iván

Miért írok?

Értük.

A lerongyolódott házakért.

A megvakult ablakokért.

Az udvarokért.

A gangokért.

A porolórúdéért.

Az ecetfáért.

A sötét kapualjért,

ahova az Isten behúzódott.

Marno János

Miért írok?

Talán azért is, mert rajzolni elfelejtettem. Alsós elemi koromban remekül rajzoltam, képesítettem összevissza-olvasmányélményeimet, másoltam Bibliánkból a rézkarcokat, Rudáné, az iskolai rajztanárnőm szerint csak az alapokkal kellett volna még megbirkóznom, hogy hivatásommá váljak a képzőművészet. A birkózásba beletört a kezem. Akkor színészi vénám türemkedett elő. Véletlenül (emlékszem!) éppen a Rajz János hangját szólaltattam meg előszörre, véletlenül, aztán az Ajtay Andorét, Básti Lajosét, Latinovitsét stb. (tavaly is még! az éjszakai Vérmezőn át jövet az Apokrifet szavaltam, felváltva Latinovits, Pilinszky és Ajtay modorában, s persze, az Ajtayt élveztem legjobban, hiszen tőle soha nem hallottam az Apokrifet). (Mondtam ugyanakkor még a Nagyon fáj meg a Séta bölcsőhelyem körül is; sajátjaimat nem, miért nem...?) Általában erős lámpalázzal írok. Készségem és késztettségem ritkán esnek egybe, ritkán alkotnak jó kört, ha készségemet késztettségem középpontjának veszem, s ráadásul fölfelelem benne (vagy bennük) ellenkésztettségemet; de hát, emlékezetem szerint, eleve inkább rossz körbe születtem (bele), '49, kitelepítés, nem folytatom... Nem hiszem, hogy történelmi okokból írok. Az önkifejezés fogalmától borsószik a hátam. Helyénvalóbbnak érzem a szenvedélyt, akkor is, ha nem időszerű éppen (hely és idő sem alkothatnak mindig jó kört), ha pedig éppen az, időszerű, akkor magától értetődően írok.

Márton László

Kedves Nappali ház,

1987 őszén megkérdezte tőlem U. W.: „Te tulajdonképp miért írsz?”

A kérdésben némi szelíd szemrehányás rejlett, mivel abban a német kollégiumban, amelynek vendégei voltunk, csak műfordítani illet, írni nemigen, illetve csak műfordítóként lehetett jelen lenni, más minőségben nem. Ahogy később valaki más egyértelműen és kissé brutálisan mondta: „Ha már *magadnak* írsz, akkor legalább ne hangoztasd!” (Amivel abban a sokszor feltett kérdésben is állást foglalt az illető, hogy vajon kinek ír az író.)

Zavaromban és kínomban így feleltem U. W.-nek: „Azért írok, mert mondanivalóm van.”

Ő pedig őszinte csodálkozással emelte rám nagy, kék szeméit, és így szólt: „Érdekes, nekem még soha nem volt semmiféle mondanivalóm.”

Ezek után két lehetőség van. Vagy azért írok, mert mondanivalóm van, és arra számítok, hogy másnak is van (ettől eltérő) mondanivalója; vagy pedig azért, mert mondanivalóm van, és megpróbálom kihasználni, hogy másnak nincs. Előre tudom, hogy mindkét esetben csalódni fogok, és – ez a harmadik lehetőség – nincs kizárva, hogy e csalódás reményében, sőt igézetében írok.

U. W.-vel többet nem beszélgettem, legalábbis erről a kérdéstről nem. Azt hiszem, ma sem tudnék sokkal okosabbat felelni neki.

Szíves üdvözlettel:

Márton László

Nádas Péter

Valószínűleg azért írok, mert nem tudok mást csinálni. Nem tudom, miért van így. Reggelente nincsen kedvem sehová elmenni, nem kívánok találkozni vagy beszélni senkivel. Megpróbáltam ilyenkor nem írni, de nem megy. Így jár a biológiai órám. Az emberszeretet nagymutatója valamiként nincsen rendesen hozzáigazítva a szellemi teljesítőképesség kismutatójához.

Orbán Ottó

Miért ír Ön?

1. Hülye kérdés. 2. Fontos kérdés. 3. Megválaszolhatatlan kérdés.

Két pofátlanság plusz egy – mi is? Korkép? Kórkép? Coeur-kép:

1. Csak. 2. Amiért lélegzem is. 3. Húsz évesen egyből legalább egy tucat adu ászt tudtam volna kivágni az asztalra válaszul egy ilyen kérdésre, kezdve azon a bölcsességen, hogy „egy új és jobb világ”, és végezve azon a fényes észrevételen, hogy „modern művészet”. Hatvan felé közeledve, de jó néhány éve már életem minden napját két bénultság közé beravaszzkodott órákból összerakosgatva, ettől a kérdéstől nekem már csak a fülem tud csengeni. Egyszerre van már túl közel és túl messze minden ahhoz, hogy ilyen emelkedett tesztkérdésekkel múltsam magam. Mondhatnám, múlok én enélkül is. Igazából egy komoly gondom van: pontosan meg kell számolnom a maradék történelmeimet,

hogy jól tudjam beosztani őket (vö. Ernest Hemingway, korábban népszerű, sztorizó, noch dazu Nobel-díjas amerikai író Akiért a harang szól című regényének [ÚJ NEMZEDÉK: <"ajvé, ez a vaj avas!"> /a Genfi Konvenció és az ahhoz csatlakozó Magyar Szerzőjogi Törvény vonatkozó rendelkezései értelmében a < és a > alakú zárójelk Esterházy Péter szoftverfejlesztésének tekintendők!/] záró jelenetével). Szabatos választ tőlem tehát hiába is várnátok. Arra nézve, hogy miféle magatartásmintát érzek ma követendőnek, egy Radnótiról írott versem utolsó sorait másolom ide:

*Szűjjesen és sebzetten botorkál egy rögeszme igézetében,
hogy szemtanúkra szükség van, a lába csupa vér,
zsebében ronthatatlan remekművei,
hibernált életdarabok, melyek az olvasástól megelevenednek:
roncsolnak, teremtenek, mint a Föld maga.*

Parti Nagy Lajos

Miért ír Ön?

Mert írnak születtem. De ez így nem igaz, írnak nem lehet születni. Az inkább lesz. Lehet, hogy egyszercsak, de lesz. Egyszercsak és lassan. Mondhatnám, hogy muszáj, meg éjszakám legmélyebb órája, de így ez sem lenne igaz. Ámbátor az sem igaz, hogy nem. Mert más, hogy végső soron miért, meg más, hogy általában. Most. Most a kedves kérdés miatt, ami persze megválaszolhatatlan. Egyébként fontos kérdés, föl-fölteszi az ember. Mi a jóistennek, így. Írásban teszi föl, meg legmélyebb órákon teszi föl, olykor úgy, hogy érdemes-e? Pedig ez nem kérdés. Praktikusán nem, hiszen ez a dolga. Rámondja, hogy ez, és akkor ez. Elfogadják írnak, és akkor ez. Ha nem, akkor is ez, csak úgy nehezebb. Nem azért, mert lehet és nem azért, mert muszáj. Talán van a kettő között valami, azért. Leszaj. Tán mert az a rögeszméje, félve mondanám tapasztalatnak, hogy tud valamit, érzékileg és a kezével tud valamit a világról, amit más nem. De ilyen valamije mindenkinek van, bizony. S van, aki mégsem. Nem gondolja, hogy az ő valamije szebb, jobb, gazdagabb, originálisabb volna, hogy az ő spanyolviasza az egy mittudomén. Azt viszont gondolja, hogy ami van, neki és adva, azt képes, az egyszerűség kedvéért, megformálni „művészi módon”. Inkább oka van, mint célja. Tán ezt az okot körbejárni, ezért. S ebben el is telik az élet. S jó neki, hogy ebben telik, mert írni jó. Teremteni, mondjuk. Dolgozni. Kicsit nyilván pótlék. Végső soron. Meg hiány. Szociali-

záció. Nárcisztika. Meg mert fél a végtelen terek sosem szűnő csendjétől. Meg mert ez a mestersége. Hol ezért, hol azért, de ez az, és viszont. Viszont ezek nem kielégítő válasz. Tán mert nincs kielégítő válasz, azért.

Schein Gábor

Az írás, ezt számtalanszor tapasztaltam, nem függ közvetlenül a szándéktól. Hiába akarom, hogy megszülessék egy vers, egyetlen értelmes sor sem kerül a papírra, és ezt azonnal érzi is az ember, ilyenkor kár erőszakoskodni. Máskor pedig mégis történik valami. Nem tudom, mi a különbség a két helyzet között; én ugyanúgy hallgatok, néha morgok magamban valamit, és ezt nagyon ritkán le lehet írni, és még ritkábban előfordul, hogy azután nem kell kihúzni. A javítás és kihúzás az én munkám, én ítélek sorokról, de ha megszületik egy vers, az mindenképpen meghaladja szándékaimat, vagy megelőzi, nem tudom, de amíg nem születik meg, biztosan nem létezik az az én, aki ír. Tehát becsapnám magamat, semmibe venném, amit tapasztaltam, ha az írás helyett előresietve valamiféle célt vagy okot jelölnék ki, amiért a vers, amely sok-sok javítás és változás után az előttem fekvő papíron marad, megíródik. Ő pedig nem kérdezi magától, miért van ott. Aligha többért és aligha kevesebbért, csak hogy legyen. Talán nemcsak a papírnak.

Tandori Dezső

Miért írok ön

„Nem vagyunk egyik.” Rilke

„C; én már megettem, hogy vagyok. Mit egyik még?” Főmedvém

Azért írok ön, mert önszántából Valaki-Valami ezt határozta velem. Akkor hat-nyolc éves lehettem. Prózát kezdtem írni elébb. A legnehezebb fordulat az volt, mikor a világ elé kellett állni vele. Vagyis Vele. Eme Bábos aztán jó mestereket ráncibált mellém, s minden más módon is tett róla, hogy ehhez az egy dologhoz értsek úgy-ahogy, az íráshoz. Vagy hát hogy minden mást elhanyagoljak, és akkor mégis a leginkább ez. Nem volt könnyű. Igaz-e, hogy szinte klasszikus képlet vagyok errefelé-mindezzel? Korai elszánás, a mesterség kötöttformás kitanulása, alvajáró elhatározás, nagyszerű mesterek, a megélhetés az

írás kiegészítőjéből – műfordítás; most már „halálig” marad az ipar... remények, több igazi jó dolgot lehet fordítanom ismét, nagyon meg akarom becsülni a Valaki irántam valóját, akkor és ha. A vers: mint a ponthegyű, hajszálla-halálra vívás. De nekem a vers ma: a hagyományos próza megtanulásának iskolája is. A rádiójáték sem más. A Vér és virághab c. ilyesmi és a Café Virginia Woolf c. vers: első kísérleteim a hagyományospróza-írásra. Ennyire komolyan veszem. Esszét csak ritkán, ezentúl majd. Nyitottabb műfajok: felolvasás helyett „valami előadás”. Jövő februárig kipihenem magam, talán akkor megint. Örülök, hogy köteteim lesznek, ezért is írok, jóllehet nem „céllal”. De mit tegyek, ha ez a csoda beüt: hogy a számomra elviselhető dolgok ismét/végre megjelennek? Meg kell becsülnöm magam akkor. Ez mind az írással függ össze. A Bábos Valaki a legszebb alkotás – a séta, Weöres – közben rángatja leginkább zsinegeit. Ilyenkor riasztó sok a jegyzetelés. Hanem ezekkel: „megtettem, amire futotta; ez voltam én, veréb... ég veletek”. Szép Ernő: „Néked szól”: szeretett volna ő egyetlen, háttartalant „csinálni”. Megszólítani „Téged”, száz év múlva is, talán. Halk H-val egyre lélegzett ő, s ezt mind hírül adni, mindent elbeszélni, s mezekben mindenki helyett élni. Mezek és színek. A londoni szín. Nekem otthonom. Madách után, és végre kicsit szabadon is, azért. Ottlaktól hallottam: „a művész” hozza haza súlyos poggyászat hazai partokra... dolgozzon kitartóan „a fellobbanás oly pillanatában látottakon, melyekhez gyakran egy élet is kevés”. Azért írok, ami már van, s így azért, ami – de csak így! ezt akarom – még lesz. Ám „az” mást is akar: legyen, amit nem is sejtetek, akarhatok. Mindenért írok, úgy fest. Ennyit a dalról ma. Fügöny. Rajta túl az Esthajnalszillag. Szépérok.

Tar Sándor

Tisztelt Szerkesztőség,

Paul Bowlesről annyit már mindenesetre tudok, hogy megrendítően hülye kérdései vannak, ha valaki arra jár, üdvözlöm. Persze az ilyen kérdések arra is jók, hogy az ember magába süllyedve eltűnjön, tényleg, miért is? És vajon hány ember tehetné fel nekem ezt a kérdést, akár naponta? És mi lesz, ha egyszer itt, a lakás ajtaja előtt vagy az utcán, villamoson, autóbuzson, nyilvános illemhelyen, műtőasztalon meg is kérdezi? Akkor már valóban jobb, ha csak a szerkesztő érdeklődik: Miért ír ön?

Mert akkor pironkodva ugyan, de elmondhatom: ezeknek.

Baráti üdvözetlletel:

Tar Sándor

A jobb lelátó

– írta Térey János –

„Dologra föl”, ripakodott rám apám, megragadta a galléromat és kibált a szilvafa árnyékából, ahová lebzselni vonultam föltre. Dologidő volt ugyanis, a munka dandárja, a betakarítás ideje családi birtokunkon. Tíz éves voltam, dacos, konok fiú, legszívesebben sóval hintettem volna be a birtok máskülönben is sívó homokját. Javarészt itt teltek nyaraim, keserves és fölösleges gürcöléssel, mégis dologtalan voltam akkoriban, hiszen itteni robotmunkámnak nem volt igazi gyümölcse. Ha loptam a napot, nem örömben loptam, hanem jobb híján. Spekulálni kezdtem: mi volna hozzám méltó földadat, mely foglalatoság tenne tartósan boldoggá. – Tíz év elmúltával leltem valami nekem való munkát, meg lett egy passzióm is egyúttal. Nem vagyok túl vidor mostanság sem, képességeim ismeretében elmondhatom azonban: szörnyű csődhöz vezetett volna, ha akkor másfelé tapogatózom.

Írok, mert módomban áll írni, mondhatnám roppant göggel. Kedvező volt a konstelláció, mikor egy kopár iparváros strandján találkozott a gyakorló orvosnő meg a fiatal mérnök. Évekkel kézfogójuk után temették el kislányukat, s akkor nagyon akartak engem. –

Erősen bízom benne, hogy örök életővé fogom tenni mindazokat, akik ételt adtak a számba, akikkel feketéztem és akikkel kvaterkáztam valaha. Megörökítendőek a helyek, amelyeket belaktam, minden fészek, ahol farsangolva átteleltem vagy kedélybeteg vakációztam, ahol csúnyán éltem, egészségemért egyfolytában aggódva. Dokumentálom és iktatom őket, emléküik nem enyészhet el. Tervbe vett munkáim egytől egyig regényes bédekkerek lesznek.

Ha pedig – történetesen – nem írnék, nem volna törzskávéházam és törzsasztalom sem. Más pöffeszkedne annál a sarokasztalnál, amelyet ezen a néven tartanak számon a pincérek: a jobb lelátó. Jobbról, a mélyvíz fölött.

Erzsébetváros–Ólipótváros, 1995. március 14–15.

Tolnai Ottó

Miért ír az úr?

Pesten például. Azért, mert ahogy Krúdy úr mondja, feketére fest. Pest például feketére. Palics meg pirosra. Otthon. Vörpirosra. Vörösre

valójában. Mert amikor 72-ben megdöglött a Nagy-Palics, olyan paradicsomszerűvé lett a vize. Amikor aztán lecsapolták, ott kuruttyoltam nedves partján; lenn a fenéken tájkorrekciót végeztek az ifjú képzőművészek. (Lásd Vértóval foglalkozó jegyzeteimet.)

És persze még inkább e máris mutatkozó alliterációs lehetőségek, ziccerek (Pest–Palics – – – Párizsban már három éve nem jártam, kisjugoszlávoknak nemigen adnak vízumot) miatt ír az úr.

Itt, a szomszédos István (korábban Landler – Sinkótól sokat hallottam róla) utcában volt egy billiárdszaküzlet. Ott vettem íróasztalomra az új zöld posztót. Hát igen: olyan szövetet szeretnék én (mármint az úr) írni. Billiárdposztót. Akárha négy gyöptéglát applikált, transzplantált volna élő intarziaként asztalomra a restaurátor.

A próza fű, írja Tolsztoj-versében Gárdonyi tanító úr, aki többször dallikázott Dankó Pista kíséretében anyósom édesapjával (együtt végezték a tanítóképzőt). Például ezért is. Mert szeretek egy-egy mondatnál élni évekig. *A próza fű*-vel már három–négy éve élek együtt. Különös, hogy még Pilinszky-verseimet írva is, hiszen Pilinszky Gárdonyi regényeiből írta doktori értekezését. Csak lebombázták. Ha nem bombázzák le, talán más irányt vesz a magyar irodalom. Tehát azért ír prózát az úr (maga az Úr is minden bizonnyal), mert: *A próza fű*.....Mert jó fűt-fát, sefüt-sefát: ördögcérnát (nekem mindig ördögcérnává gubancolódik, szövegeimbe mindig belenyúl az ördög, de csak annyira, hogy összegubancolja) összehordani. Összeírni. Azért írok (mármint az úr), hogy összeírjak. Hegesszek. Mert jó. Jó gyógyfüvet, ezerjófüvet (itt-ott egy-egy százsorszép) írni. Jó lenne, Istenem, milyen jó és szép: ezerjőfünek lenni.

Namármost volt ott, az István utcában egy finom billiárdkesztyű is, csak pénzem nem volt rá. De felpróbáltam. Olyasféle kesztyűre lenne szükségem, hogy ne hagyjam ki a ziccereket; meg finom, mályvakék billiárd- (és szabó-)krétákra, hogy ne csettenjen le a dákó, melynek tusába ólmot öntenek és vidéki kiskocsmákban vele fejeket szétütnek.....

.....Pesten például ezért ír az úr (sőt, mint jelezni merészelttem, majdhogynem maga az Úr is). Meg azért is, mert Hernád utcai kis szobám (Jancsó kérdezte egyszer a pesti címem, mondtam: Hernád és nem Hernádi, mire ő azt felelte: a Gyula is lakott a Hernád utcában, a most szintén Gárdonyival foglalkozó Hernádi Gyula úr) ablaka a körfolyosóra néz.

Egy színházra néző szerzetesi cella.

Benn a falon tengeri csikó (New Yorkban vettem, a China Townban – a VII. kerület: Chicago); régi rámában holland fajanszlap [egy

gólyalábon lépkedő vidám, kalpagos figurával – a hollandi Harlemben kaptam születésnapomra Nagy Józseftől (Fogarassy szépen ír ezekről a lapokról nekem olyannyira kedves Vermeer-könyvében) – a New York-i Harlemben egyszer éjszaka eltévedtem...]; Messina óriásplakátja a Vatikánból (zuhogott az eső azon az éjszakán, amikor lefejtettük a falról); nagy-nagy iskolatérkép (még én is feleltem – tán meg is buktam, előtte; később, de még jóval a 30 éves balkáni háború előtt, kiszuperálták – egyszer aludtam alatta itt a bőrpamlagon és rámsuhant, leterített, azt hittem, valaki rámugrott, akkor épp menekültek laktak a szomszéd lakásban):

BALKANSKO POLUOSTRVO

azután még egy kisebb, egy még régebbi térkép is (szintén születésnap ajándék):

Die
EUROP. TÜRKEI
Croatien, Herzegovina.
SERBIEN, BOSNIEN
und das Land der
MONTENEGRINER
1857

A korlátan künn vadócok. Mocskosak. Akárha a Krúdy úr feketéje NIGRUS NIGRIUM NIGRO festette volna őket feketére. Mint jómagamat. De olykor akad közöttük szép, tiszta fehér is. Akárha maga a szentlélek. Verebek ide nem repülnek be. Majd sorban, valami szigorú törvényszerűség szerint, megjelennek az ébredező nénikék. Rázzák hosszan elmélázva hálóingüket. Szegények, de mindnek drága rózsaszín hálóinge van. Mintha csak ugyanaz az úr ajándékozta volna mind-egyiknek. Talán éppen az az öregúr, aki olykor kitarva ablakát azt énekli, hogy *Százszor megcsókolsz majd egy szál ibolyát...* Ez a mozdulat, ez az elmélázás, elrévedezés már évek óta foglalkoztat. Zágrábban egyszer, 10 éve lehet (már 3 éve nem jártam Zágrábban – és ha ez még sokáig így tart, én ebbe, mármint abba, hogy nem utazhatok Zágrábba, a Murterra, Vrnikre, Dubrovnikba, szépen, csendben belepusztulok) verset is próbáltam írni ezekről a nénikékről. Erről a mozdulatról, a rózsaszín hálóing hajnali lebegtetéséről, rázásáról, erről az elmélázásról, elrévedzésről. Miért rázzák ennyire? Mit akarnak kirázni belőle? Miért lebegtetik ezeket a rózsaszín zászlókat? Azért írok, hogy az ilyesmikről írhatok. A hajnalonta hálóingüket rázogató, lebegtető nénikékről.

Egyszer majd biztosan kipottyan belőlem is valami.

Aztán elhalad (csörtet, mint az orrszarvú speciális ortopéd cipői-

ben) ablakom alatt Alajos és néma léptekkel a vak neje. A neje lomtanításakor kidobja olvasnivaló regényeit, én pedig titkon begyűjtöm őket. Meséltem már (fűnek-fának), hogy festékbe mártott ujjakkal babrálok, matatok rajtuk. Én a világtalan (elveszett a világom, kicsúszott, kihullott a talpam alól: Jugoszlávia) vezetem a vakot. Nemsokára ő, a vak fog vezetni engem, a világtalant. Új regény? Vagy új festészet?

A múltkor lakógyűlést hívtak össze. Egy kínai is megjelent. Három cigány, meg mi néhányan, kisjugoszlávok. Egy magas, jól öltözött úriember odajött hozzám. Megkérdezte, ön jugoszláv? Mondtam, igen, kisjugoszláv. Közölte velem: 49 május elsején ő volt a láncos kutya a diszfelvonuláson, még mindig őrzi azt a láncot... Még nem dőlt el, kínai negyed, cigánytelep vagy kisbalkán lesz-e a VII. kerület. Vagy csak egyszerűen megmarad továbbra is: Chicagónak (Mócsi, aki különben szintén a Hernád utcában élt volt, megmutatta nekem a chicagói China Townt, de Chicagóban én igazán a Milwaukee utcát ismerem, szerettem meg – ott öltöztem fel az 1 dolláros boltban).

A kis kínai mindig csak annyit kérdezett a lakók gyűlésén, hogy: Mi újság? Minden jel szerint akkor még csak ezt az egyetlen mondatot tanulta meg magyarul. Kiment az udvar közepére állított asztalhoz, meghajolt, többször is meghajolt, majd mosolyogva megkérdezte: Mi újság? Mindenkiel lekezelt, a cigányokkal és velünk, kisjugoszlávokkal is, és mindenkitől megkérdezte: Mi újság?

Alajos miatt hívták össze a gyűlést. Mert egész nap, egész éjszaka fűr-farag. Barkácsol. Azért, mert sem alatta, sem felette, sem mellette nem tudnak pihenni, aludni az emberek. Ez az újság, válaszolhattuk volna a kis kínainak. Ez: hogy Alajos dühödten barkácsol.

A gyűlés előtt szövetségest keresve, sejtve, leállította kisjugoszláv fiamat. És megvallotta neki, hogy fel fogja borítani, mit borítani, robbantani a lakók összejövetelét. Ő úgy mondta: nagygyűlését. Méghozzá azzal a közlésével, hogy ő nem barkácsol. Egyáltalán nem. Még a szöveget is a vak felesége veri a falba. (Mellesleg igen ügyesen és pontosan.) Ő sosem is szeretett barkácsolni. Egyszer gyermekkorában lenyelte a lombfűrész életét, hogy ne kelljen hajót fűrészelnie... Utálja a barkácsolást. A tüsténkedve barkácsoló férfiaknak még csak a szagát sem bírja elviselni. Szóval, ő nem barkácsol. Hanem: *baszik*.

Pesten például én ezért írok. Mert az Alajos megihlet. Ő az eszményképem. Én sem szeretek barkácsolni. Igen, Pesten például ezért ír: az úr. Meg még azért is (ezt az előbb a falakat leltározva elfelejtettem említeni), mert néhány éve a gyerekek megajándékoztak egy nagy üvegdobozba, rámába, üvegekoporsóba helyezett azúrlepkével. Tudták, szeretem Nabokovot, meg azt is, hogy egyszer már megkíséreltem el-

lopni Pécssett (Pest–Palics–Párizs–Pécs) Csontváry kis pillés vásznát (és akkor a tövishúzót, a törökverebet ábrázolót is persze). Meg hát marad az öreg, ha játszik. Ír. Költ. Fűmagot szór.

Ha felutazok Pestre, mindig előlálkodom előtte. Valahol a kék Mauritius-bélyeg (amelyet a háború alatt egy rézbánya fenekén őriztek) mellé került az Új Tólnai-lexikonban. Igen, ezért is ír a magamfajta úr. Hogy elkészüljön végre ez az új lexikon, noha a lexikonok akkor szépek (és jók), ha régiek: PALLAS-ok például. Felutazva most Lea lányom lakodalmára (lásd az új pár mellékelt fényképét) megdöbbenve vettem észre: a molyok enni kezdték a nagy azúrtümemény tetemét. Az azúrtetemet. Fél potrohát már fel is zabálták. Akárha egy égi háború. Azúrrongyikák csüngnek mindenfelé. Képtelen vagyok interveniálni. Legalább a tetemét megmenteni a meggyalázástól. Be kellene zúznom az üvegkoporsót és levendulát szórnai mellé. De mondom, képtelen vagyok mozdulni. Csak tátom a számat. Olykor legfeljebb letörölöm csorgó nyálam. Nem készültem fel. Készületlenül ért ez az azúrháború is. Végig kell nézmem. Végig kell szenvednem az azúrnekrofilek munkáját. De mi lesz, ha végeznek vele? Mivel fogom táplálni ezeket az azúrfaló pondrókat? Hol fogok ilyen tömérdek azúrt biztosítani számukra ebben a szürke, poros, fekete, kormos országban? Régóta sejtem már, az ilyen naiv, ártatlan (kommisszáragyú barátaimat olyannyira idegesítő – még kiugranak az ablakon) költői kategóriák (anyagok, mert anyagok!) is életveszélyesekké tudnak lenni. Lám. Máskor meg, ahogy itt ácsingózok az azúrlepké előtt, úgy tűnik, csupán csak járnak az azúrhullámokat, korcsolyáznak a végtelen azúrszárnyakon. Akárha gyémánttal (mert gyémánt fogaik lehetnek) firkálnak a nagy azúrtáblákra. Azúrt írnak. Igen, mi mást is írhatna az Úr is. Mint azt. És hát én, az íródeákja is csak az ő firkáját, mint a röpülni készülő azúrpille egyik szárnya a másikat, csak azt tükrözöm.

Pest feketére fest. És mégis akárha kékre verve érkezem haza, Palicsfürdőre. Ahol majd vérfürdőt veszek.

Ungváry Rudolf

a) Válasz a vágy ismeretében

Azért írok, mert író szeretnék lenni. Mivel nem mertem hinni benne, hogy az lehetek, nem is mertem teljesen vállalni. Mivel nem mertem teljesen vállalni, nem is lettem saját szememben eléggé író, túl kevés bizonyítékot szereztem rá, hogy az vagyok. Nem tudok belenyugodni. Szégyenkezem.

b) Válasz egy emlék hatására

1938-ban, hazaérkezve a parkból, anyám kinyitotta a lift melletti tároló ajtaját, hogy betolja a gyerekkocsit. Fölöttünk a derékszögben emelkedő lépcsők; jobbra, a lépcsők által közrefogott akna alján, rácsokkal elválasztva a mozdulatlan lift; szemben, a félhomályban, L-alakban megtörve, a lift mögé vezető keskeny tároló, ahol a kocsit tartottuk. A tároló bevezető szakaszának padlója alatt a légoltalmi pincébe vezető meredek lépcső rejtőzik. Valaki ezen a napon fölhajtotta hazaérkezésünk előtt a padlót, és úgy felejtette. Szabad volt az út a koromsötét emeletnyi mélységbe. A gyerekkocsiban ülök, anyám majd csak a végébe érve akar kivenni; megindulunk előre. A pillanat tört részéig, mintha nem volna testem, helyén elérhetetlen magasságból anyám sikolya, aztán a nekem vágódó fekete mélység és a felülről közeledő hang, amint beér.

c) Válasz a megalapozottságra gondolva

A feltett kérdésen gondolkodva teljes tanácstalanság fog el.

d) Válasz a büntudat ismeretében

Írásom oka feltehetően kényszeres és erkölcsi. Arra kényszerülök, hogy az őszinteségemet ellenőrizzem: mennyire vannak összhangban a mondataim azzal, amit valóban gondolok. Csak akkor érzem, hogy erkölcsösen jártam el, ha semmit sem hagyok figyelmen kívül abból, amiről tudomást szereztem. Azt vettem észre, hogy ha ez az összhang létrejön, stílus keletkezik.

e) (...)

Wirth Imre

16 éves lehettem, amikor egy rokonom megkérdezte tőlem: milyen érzés írni? Máig emlékszem a rémületre, ami elfogott, nyilván elvörösödtem, s hirtelen azt az idétlenséget találtam mondani, hogy olyan, mintha állatot kínoznék. Sohasem kínoztam állatot. Sokáig szégyenkeztem utána. Bántott, hogy mindenre komolyan válaszolok. Amikor írok, igyekszem természetesen viselkedni. Amikor nem, még jobban igyekszem. Mindez arra vezethető vissza, ami hajdani válaszom jelentése is lehetett: írni szégyenletes dolog. Jó lenne boldogságért, sikerért, szeretetért írni, próbálkozom is. Gyakran mégis azt érzem, hogy azért írok, mert ismét, félelmetesen komolyan veszem magam: valaki elszámolta a múltó idővel.